

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre — 10 kor.
 Negyedévre — 4 „
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre — 20 kor.
 Negyedévre — 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre — 24 kor.
 Negyedévre — 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 szombat utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

A szerkesztőség kéziratok visszaszállítását
 vagy megőrzését nem vállalja.

Előzetesek és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, november 5

Villamos vasutasok sztrájkja.

A budapesti villamosok sztrájkja véget ért. Megbukott.

Hét napig dult a villamos vasutasok élet-halál harca a társasággal szemben. A villamos vasutasok előbb memorandumban tárták föl a villamos társaság előtt helyzetük tarthatatlan voltát s ennek javítására vonatkozó óhajtaikat. Kivántak 80 korona havi fizetést, 480 korona évi lakbért, két évenként 200—200 korona korpótlékot és 10 évi szolgálat után teljes nyugdíjat. A villamos társaságok visszautasítottak minden kérést s a budapesti villamos kocsik II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak hazatérésére rendezett országos ünnepek első napjára mind-mind megállottak — a villamos társaságok képviselte magyar nemzetnek a világ előtt való nagyobb dicsőségére.

Előbb elhangzott a villamos alkalmazottak fölszólítása a munkába állásra, mire azonban nem reagált senki. Azután következett az egyenruhák és fölszerelések beszolgáltatásának követelése, hogy lefoglalhassák az ezen célra letett kauciót, mivel bizonyos volt, hogy lehetetlen a ruhák gyors visszaállítására. Ez jelentette a szolgálatból való elbocsátást is.

A munkások megbízottai Boda Dezső

rendőrfőkapitánynál tárgyalások közvetítését kérték. Hűvös és Jellinek urak pedig kijelentették, hogy a társaságok az alkalmazottak érdekében nem tehetnek semmit. Nem-e? Mikor a közúti villamos 200 koronás névértékű részvényei 578, a városi 316 koronás árfolyamon kelnek. Mikor a közúti társaságnak 141 millió korona vagyona van, melyből részvénytőkében és nyugdíjalapban 75 millió van (lekötvén s így a társaság fenntartása óta a részvényeknek ki nem adott, hanem fölhalmozott tehermentes tiszta vagyona 65 millió. Mikor a múlt évben kimutatott 3 millió 50 ezer korona tiszta jövedelmet, a valóságban pedig 10 millió koronánál is több volt. Mikor részvényeire, melyek közül 91,084 darabot a társaság saját tárcájában őriz, 26 korona osztalékot, vagyis 13 percentes kamatot adott. Akkor Hűvösök az alkalmazottairól való gondoskodásban csakugyan a legvégső határig mentek el, melyen túl már csak a esőd következhetik?

Mit használhatott itt a szociáldemokraták betolakodása a villamosok táborába! Míg a villamosok nemzeti zászlók alatt a Hymnus hangjai mellett részt vettek a Rákóczi ünnepeken, addig hangzottak el Hűvösök lehűtő szavai. A villamosok ajkán elnémult a Hymnus, fölzugott a Marseillese, a lehatárolt nemzeti zászló helyeit pedig vörösölt a téglaszínű lobogó. Kár volt.

Nem hozott üdvösséget. Az öntudatos (?) és szervezett munkások közül kerültek ki ez igazságos bérharcnak letiprói. E betolakodottak vitték véghez a botrányokat és rombolásokat a megindult villamos kocsikon, melyekre szintén szociáldemokraták vétették fel magukat a villamosok helyébe. Eredménye volt a sztrájk tanyája feloszlata. Köszönjük meg a villamosok a szociáldemokratáknak

A villamos vasutasok megadták magukat kegyelemkenyérre, a szociáldemokraták agyontámogatták őket. A munkások nem kaptak semmit. Örülniök kellett, ha a szolgálatba vissza fogadták őket.

A jelentkezők közül 157 régi alkalmazottat nem is fogadtak vissza.

A munkában állóknak két írást kellett aláírniok. Az első arra kötelezték magukat, hogy nem lesznek tagjai sem a vasutasok szövetségének, melyet rágalmaikkal most gróf Battyányi Tivadar elnökkel egyetemben erősen támadnak, sem a szociáldemokrata egyesületeknek, melyeknek külföldben mostani vereségükben sok rosszat tulajdonítanak. A másikon ígéretet kellett tenniök, hogy a villamos kocsikat nem fogják elhagyni, minek elkerülésére azonban a társaságok semmit sem tettek az eléjük terjesztett memorandumból. A sok millió morzsájából, 20 ezer koronából kárpótlásban részesítik azokat, kiket a sztrájkra rákény-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A tüdőbeteg rendelő intézet hivatása és annak célja.

Írta és felolvasta: dr Gerő Sándor.

Hazánk közegészségének egén ős idők óta vésszes felleggként kering egy betegség, amely minden más betegségnél jobban pusztítja az élet fáját, amely óriási veszteséget teremt testi és szellemi munkaerőben, amely tüzhelye a családi nyomornak, óriási akadálya a magyar nemzet intellektuális és hatalmi gyarapodásának kivált azért, mert nem a gyermekeket és aggodat, hanem mint már a köz tudatba is átment főként, az élet legszebb szakaszában vágja ketté a munkálkodás fonálát s ragadja el az élet teljében levő embereket, a nemzet virágját szakítja le s mielőtt elragadná, többnyire évekig kárhoztatja a munkatehetlenségre, amely idő alatt megfertőzi a környezetét s anyagilag tönkreteszi a családot. Ezen

vésszes felleggel borított láthatár messze távolában a gyógyirt hozó üde napsugár tündöklök elő, amely óriási erejével behatit a komor tellegekbe s amely mögött az áldásdus nap enyhe melegével egész teljében bontakozik ki s már már reményt nyerünk, hogy a mindenki által annyira rettegett vészfelhőt eloszlatja a mindinkább kibontakozó drága nap.

A tündöklő fénysugár t. hölgyeim s uraim városunk és vármegyénk igen t. társadalma s főként a társadalom azon t. tagjai, akiket itt van szerencsém üdvözölhetni, akik meleg szeretettel kegyesek felkarolni a tüdőbetegség elleni védekezés eszméjét; a mindinkább kibontakozó nap pedig a magyar közegészségügy mérhetetlen szerencséjére a legfőbb közegészségügyi hatóság élén jelenleg ülő férfiú: gróf Andrassy Gyula.

Gróf Andrassy Gyula belügyminiszter Ónagyméltóságában van kellő érzék a társadalmat veszélyeztető bajok felismerésére s megvan Ónagyméltóságában az erős akarat és szilárd elhatározás, hogy megfelelő módon tör-

tént intézkedés mellett támogatni fogja azon eljárást, amellyel ezen veszedelmes bajnak száma csökkentessék s a társadalmi veszedelmének gát állitassék. Ez vezette a belügyminiszter ónagyméltóságát arra az elhatározásra, — amely Magyarország közegészségügyi történetében korszakalkotó — hogy maga vette kezébe az első tüdőbeteg rendelő intézet Budapestben való létesítését s ez az intézet a belügytartarca terhére már a legközelebbi jövőben megkezdí áldásdus működését. Hasonló intézeteket akar megvalósítani és támogatni nagyobb vidéki városokban is, amelyeknek hogyan s milyen módon való létesítésével már más helyen foglalkozni szándékunk.

Ezen alkaiommal legyen szabad egész röviden, miután a nagy közönség soraiban sokan vannak, akik nincsennek tájékozva ezen intézmény rendeltetéséről — ami nem is csoda mert hiszen a tüdőbetegrendelő még sokkal fiatalabb intézmény, mintsem hogy annak ismerete a köztudatba átmehetett volna. Lássuk tehát

Üzlet áthelyezés és megnyitás!

angol mintára berendezve az Orsolya-szüzek ujonnan épült **Fő-utcai palotájába** helyeztem át. Üzletem áthelyezésével az uri közönség kényelmére kívánok szolgálni, amennyiben eredeti **angol szabású rendszerem**, jó izlésem és elismert szaktudásom által az uri közönség részéről oly nagy mérvű támogatásban részesültem, hogy üzletem kibővítése mulhatatlanul szükségessé vált. Amidőn ezt az uri közönség b. tudomására hozom, bátorkodom b. figyelmébe ajánlani, hogy **valódi angol és skót** szövet különlegességekből a legnagyobb raktárt tartok.

Tisztelettel hozom nagyrabecsült vevőim és az uri közönség szives tudomására, hogy jó hírnévnek örvendő

szabó üzletemet

Ifj. Erdős Albert uriszabó, Nagyvárad.

szerítettek. A most visszafogadottakat pedig bármikor elbocsáthatják ismét.

A szocialisták két helyen is elmélkedtek a lezajlott villamos sztrájk eredményei fölött. Szidták a kormányt, mert nem támogatta a munkásokat s örül, hogy alkalmat talál sztrájk törvény hozatalára.

Kikelték a főváros ellen, mert nem alkalmazta azon bírságokat, melyekkel az üzem megszüntetése esetén a társaságokat sújteni lehet. Dühöngtek a rendőrség ellen, mert karhatalommal feloszlatta a sztrájkot.

De bezzeg elmulasztják beismerését annak, hogy ők provokálták botrányaikkal a karhatalmat! Hát Hűvös és Jellinek urékról miért hallgatnak, mintha bizony ökelmék e sztrájk dolgában semmikép sem volnának ludasok?!

Hogy is van az a magyar közmondás azokról a bizonyos varjakról? Ugy látszik ezt Izraelben is ismerik s Hűvösök és a demokraták sem vájták ki egymás szemét. Ebből tanulhatnak mindnyájan a keresztény magyar munkások! A budapesti villamos vasuti alkalmazottak bizonyára sokat tanultak

Mellau István.

Politikai hírek. A képviselőház mentelmi bizottsága ma délelőtt ülést tartott, amelyen Zichy Jenő gróf ismeretes s Ugron Gábor által bejelentett mentelmi ügyét is tárgyalta. Mivel Zichy Jenő gr. kijelentette hogy önszántából ment a szanatóriumba, a bizottság nem látott mentelem sértést s az ügyet tárgyalannak jelentette ki.

A függetlenségi párt értekezlete. Az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt, mint nekünk tudósítónk jelenti, tegnap este 6 órakor népes értekezletet tartott, a melyben bizalmat szavazott Batthyány Tivadar grófnak,

akit a villamos vasutasok sztrájkja miatt külföldi támadásokkal illettek. Az értekezlet azután foglalkozott a szabad hajózással és mértékhibesítéséről szóló törvényjavaslatokkal és azokat hosszabb vita után eredeti szövegükben változatlanul elfogadta.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, november 5.

Elnök: *Juszt Gyula.*

A kormány részéről jelen vannak: Wekerle Sándor, Kossuth Ferenc, gróf Andrássy Gyula, Josipovics Géza, Jekelfalussy Lajos.

Elnök megnyitja az ülést. Az elnöki jelentések után következik az *iparfejlesztésről* szóló javaslat tárgyalása.

Csitáry Béla a hetedik szakaszánál új bekezdést ajánl, hogy hét évig az állami támogatás csak magyar embernek legyen megadható.

Kossuth Ferenc nem járul hozzá, mert ez két évi halasztást jelentene az iparfejlesztésben.

Zboray Miklós: Azt ajánlja, hogy csak olyan iparvállalatok részesüljenek állami támogatásban, amelyek csak magyar termékeket állítanak elő.

Kossuth Ferenc helyesli *Zboray* indítványát, de azt hiszi, hogy ezt csak akkor követelhetjük majd, ha már megteremtettük a magyar ipart magát.

Tálos István módosítást ajánl. A gyárosok szükségleteiket itt szerezzék be ha nem is oly minőségű. Osztrák gyárosokat hozzuk közel az országhoz, hogy kényszerülve legyenek mintegy magyar anyagot feldolgozni, magyar munkásokat foglalkoztatni.

Kossuth Ferenc méltányolja *Tálos* hazafias érzelmét, de módosításai részben feleslegesek, részben túlzottaknak találja.

Tálos István módosítása nem fogadtatik el. A nyolcadik szakaszánál az előadói javasolja, hogy közterületek is kisajátíthatók legyenek iparvágányok számára s egyéb ipari célokra.

Eber Antal: Az eredeti javaslat elfogadását pártolja. Hosszasan beszél az iparágak kisajátításáról szóló módosításról.

Kossuth Ferenc: Miután a módosítás a kormány eredeti álláspontjának felel meg, nem foglal vele szemben állást, a Ház bölcsességére bizza a döntést.

Simonyi-Semadám Sándor: A szakaszt iparpolitikai szempontból nagyon fontosnak találja, de igen nagy fontosságú jogi vonatkozások is vannak benne, azért azt ajánlja, hogy ha már az igazságügyi bizottság elé nem került a javaslat, legalább praecizozzák benne azokat a magánjogi vonatkozásokat, amelyeket a kisajátításról szóló szakasz érint. *Simonyi-Semadám* beszéde után szünet következett s az elnök a tárgyalást megszakította.

Egy órakor kisorsolták a *Bernáth István* összeférhetetlenségi ügyében összetöltött bizottságot. *Holnap Ottó főherceg temetése miatt nincs ülés.*

A kereskedések zárórója.

A nagyváradai szocialista kereskedő segéd-ek ssakszervezete már hosszabb idő óta mozgalmat indított az iránt, hogy az üzletek a mostani zárási idő helyett este 7 órakor bezárrassanak s ez által az esti órákban több szabad idejük legyen a kereskedelmi alkalmazottaknak. A nyílt üzlettel bíró kereskedők is belátják, hogy a mozgalom célja, ha nem teljes egészében is, legalább részben méltánylást érdemel s ezért önként. minden kényszer nélkül igyekeztek a méltányosság azon határáig elmenni, ameddig létérdekük komoly kockázata nélkül lehet. Különösen *Huzella Gyula*, a kereskedelmi és iparkamara elnöke buzgólkodott, hogy a záróra kérdése minden irányban helyesen oldassék meg. *Huzella Gyula* vasárnap, november hó 4-ére értekezletre hívta össze a nyílt üzlettel bíró kereskedőket, akik mintegy százan meg is jelentek az értekezleten.

Elnök üdvözlővén a megjelenteket, ismertette a célt, amelyből az értekezletet összehívta: a nyílt kereskedelmi üzletek bezárási idejének egyöntetű, önkéntes rendezése. Első sorban azt kellene kimondani, hogy elvileg nem azt érik a szőnyegen levő záróra megállapítása alatt,

mi a hivatása, mik az eszközei, s miben áll a működése?

Ezen kérdésekre a választ dr. Szegedi Manák Elemér országos közegészségügyi főfelügyelő, a tuberculos elleni mozgalom, a tüdőbetegrendelő intézmény uttörő előharcosa, a belügyminiszterium ezen ágának referense, egyik jeles munkájában a következőkben adja meg:

Calmethé híres professzor az eszme megteremtője és megtestesítője az 1901-ben Londonban tartott brit tuberculos kongresszuson a következőket adta elő: A tüdőbetegrendelő célja a *szükséghelyen tüdőbeteg munkásoknak hygienikus nevelése és otthonukban való segítése.* Ezért míg a kormányok — mondta *Calmethé* — a megyei és városi törvényhatóságok szanatóriumok alapításán fáradoznak vagy a betegségek és munkaképtelenség eseteire való kötelező biztosítást szervezik, erélyesen fel kell lépni a tuberculos ellen, a leggyilkosabb fészkekben: a betegek közvetlen környezetében, a hygienikus nevelés és a betegek otthonukban való segítségének szervezésével, még pedig azonnal s aránylag kevés költséggel. *Calmethé* ezen korszakot alkotó kijelentését elfogadta a tudományos világ s ez képezte a fordulópontot arra nézve, hogy a művelt államok — Németország, Anglia, Franciaország, Schweicz sőt kormányunk is — a habár ideálisabb szanatórium gyógybeavatkozástól épen drágaságára való tekintettel áttértek a rendelő intézetek létesítésére.

Ez szolgált alapul részünkről is, hogy a szanatórium helyett a rendelő intézet megvalósítását sürgezzük, amely mint dr. Szegedi Ma-

nák közegészségügyi főfelügyelő mondja, igen rövid idő alatt felállítható, mert kevés pénzbe kerül és ha a rendelő intézetek kellő therapeutikus működést fejtenek ki, akkor azok részben a szanatóriumok feladatát is átvehetik.

Városunkban a szegénysorsu tüdőbetegek százai hintik szerteszét a betegség magvát s a betegséggel a nyomort és a züllést s ezzel szemben eszközeink ezideig tehetetlenek és hatástalanok voltak.

A tüdőbetegrendelő ellenben megfelelő szervezet és arra való vezetés mellett az egész tüdővész ellenes tévékenységnek középpontjává, a modern társadalom hatalmas legyőzőjévé és a munkásvédelem egyik határozó főtevéjévé válhatik s azaz is fog válni.

A tüdőbetegrendelő célja kettős, mint minden tuberculos ellenes intézményé s eljárásé, t. i. a betegek gyógyítása és a tüdővész terjesztésének korlátozása. Természetesen a magához vonzza a városban és környékén lakó szegénysorsu tüdőbetegeket, a csökkent munkaképességű munkásokat, ennél azonban meszebb is megy a tüdőbetegrendelő. Nem várja be míg a beteg önként fölkeresi, mert akkor már sok esetben későn van, hanem állandó érintkezést tart fent a betegsegítő pénztárakkal, nagyobb vállalatokkal, gyárakkal, iskolákkal, közjótékonyági hatóságokkal és egyesületekkel, melyek útján fedezi fel a tüdőbetegeket s általuk jótékony karjaiba utasítja. De könnyű azt is megérteni, hogy az ily intézmény áldásos működésében csakhamar közismeretté válik és becsültté lesz s nem szükséges a betegeket oda utasítani.

Ezen az uton valamikor talán megoldható

lesz a tüdőbetegek nyilvántartásának kérdése is.

A tüdőbetegrendelő intézetben a jelentkező betegeket alaposan megvizsgálják, betörzskönyvezik s adnak nekik orvosságot ingyen és ami a fő, teljesen kitanítják arra, hogy kell élnie annak, akinek a tüdeje megvan támadva, hogyan óvhatja meg magát bajának súlyosbodásától környezetét a megbetegedéstől; a beteg szükségéhez képest kisebb-nagyobb időközökben ismételtlen berendelik s így ezáltal állandó orvosi felügyeletben, a tüdőbetegekre nézve megbecsülhetetlen jótéteményben részesülnek, természetesen ingyen.

De ez még nem minden, emnyit elvégre a közkórházi rendelésen vagy a magán orvosi rendelő szobájában is meg lehet tenni; a rendelő ennél sokkal tovább megy s amit ezen kívül ad még, azt a beteg máshonnan meg nem kapja. Az intézet megbízható emberei fölkeresik a betegeket otthonukban s megfigyelik, hogy az intézetben kapott tanácsokat, melyek követése a tüdőbetegre életkérdés, követi-e, szellőzteti-e és tisztántartja-e a lakását, ágyát, saját magát. A szükség szerint időnként fertőtlenítik vagyis teljesen kitisztítják a lakását s ezzel elhárítják a beteg környezetének fertőzését s azt, hogy a tüdőbeteg által elhagyott lakás lakóit fertőzze. A betegcsalád anyagi viszonyait és életmódját följegyzik, nyilvántartják, s a beteget folytonosan ellenőrzik, anélkül azonban, hogy ez reá nézve terhes vagy zaklató volna. Folytonosan hangoztatják előtte azokat az egészségügyi szabályokat, amelyeket az alacsonyabb értelmiségű betegnek igen sokszor kell hallania, hogy a lelkébe vésse őket. Meg-

hogy az üzletlajdonos feltétlen köteles a megállapított időben üzletét bezárni, hanem a megállapítás akként értendő, hogy az üzletben alkalmazott segédek a megszabott időben felszabadulnak a szolgálat alól s elhagyhatják az üzletet.

Többek hozzászólása után az értekezlet méltányolva a haladó kor által igényelt követelményeket, s hogy a segédszemélyzet terhein is könnyítsen Beczkay Lajos indítványára határozatilag kimondotta, hogy átmenetileg 1906. évi november hó 5-től a fűszerüzleteket naponként este 8 (nyolc) órakor, a többi kereskedelmi ághoz tartozó üzleteket naponként este fél 8 (fél nyolc) órakor bezárják; kivételen ezen zárási idő alól: 1. minden szombat este; 2. a Karácsonyt megelőző 8 nap; 3. a Husvét és Pünkösöd ünnepeket megelőző két-két nap, amikor is az összes kereskedelmi üzletek zárási ideje korlátozás alá nem esik. Azon szatósok üzletek tulajdonosai, akik segédet alkalmaznak, üzleteiket nyitva tarthatják ugyan este 8 óra után is, azonban a korlátozás alá nem eső időt kivéve, segédeiket este 8 (nyolc) órakor a szolgálat alól felmentik.

Az értekezletnek volt még egy tárgya. Huzella Gyula elnök rámutatott az imént tárgyalt kérdésre s érvekkel bizonyítva és támogatva, hangsúlyozza a kereskedők szervezkedésének szükségét és fontosságát. A kereskedők mai szerveztlenségéből folyik, hogy a kereskedőkkel szemben mind nagyobb tért hódító ellenáramlattal nem tudnak sikeresen megküzdeni s érdekeiket nem képesek megvédeni. Tömörülni kell, mert ebben van az erő. Ajánlja, hogy minél tömegesebben lépjenek be a Kereskedelmi Csarnokba, ahol érdekeik megóvása iránt nagyobb tevékenységet tudnak kifejtetni. A Kereskedelmi Csarnok alapszervezete a legalkalmasabb arra, hogy érdekeik védelmének nagyobb súlyt kölcsönözzön. Sokan szólottak a kérdéshez, míg az értekezlet az elnök által felvetett szervezkedés, illetve a Kereskedelmi Csarnok elnökségével az esetleges belépés módjainak megállapítása céljából Huzella Gyula elnöke alatt Flegmann Ármin, Beczkay Lajos, Deutsch K. J., Schönberger Ármin és Kiss Károly tagokból álló bizottságot küldötte ki.

*

magyarazzák neki, hogy gyógyulásának föltétele az okszerű mértékletes, józan életmód, a tisztaság, a jó lakás, jó táplálkozás s ezzel szemben felvilágosítják a mértéktelenség, iszákosság stb. káros hatásáról.

Igyekszik a rendelő intézet ha nincs kellő táplálkozása ad neki kenyeret, tejet, szalonát, húst, tojást, vajot, sajtot stb. Ha a lakás egészségtelen jobb lakásba telepíti át, ha nincs külön ágya, ad neki ágyat, ágyneműt, hogy ne legyen kénytelen családjának valamely tagjával az ágyat megosztani. Ha a beteg ipari munkás figyelmezteti reá a munkaadóját s tudatja vele, hogy milyen munkára alkalmazhatja őt. Érintkezésbe áll továbbá a tüdőbetegrendelő, mint már említettem a jótékony egyesületekkel, betegsegítő pénztárakkal, s a hol van, szanatóriumokkal, hogy kiváltsza számára az alkalmas beteganyagot, mert amit a drága szanatórium gyógyíthatatlan betegekre fecsér, az jó formán kidobott pénz, végül a szanatóriumokból gyógyultak, vagy legalább is jelentékenyen javultak kibocsátott betegeket ismét gondjaiba veszi s támogatja, nehogy a javulást ismét rosszabbodás váltsa föl. Támogatja végül a családtagokat is, nehogy a családja sorsáért való aggodása a gyógyítás eredményességét meggyúsítsa.

A tüdőbeteg rendelő intézménynek óriási közegészségi, közjóléti és munkavédelmi jelentősége könnyen megérthető, s belátható az is, hogy a mi szükséges viszonyaink között valóban sürgető közszükséglet fog kielégíteni. Remélhető, hogy az első tüdőbetegrendelő intézetnek Budapesten történt felállítását, amelyet maga a belügyminiszter önméltósága miatt Andrassy Gyula a belügyi tárca terhére létesített, követni fogja több is s főleg vá-

Az értekezlet határozatáról átiratban értesítették a kereskedelmi alkalmazottak szakszervezetét.

A kereskedelmi alkalmazottak ugyancsak vasárnap délelőtt ülést tartottak a tűzoltó lak-tanyában, amelyen azt határozták, hogy feltétlenül követelik a 7 órai bezárást.

A kereskedők tegnap délelőtt röplapokon tudatták határozatukat a közönséggel, hogy kellőleg tájékozva legyen és szükségleteit este fél 8, illetve 8 óráig szerezze be.

Az új rend eleintén sok kellemetlenséget okoz a közönségnek, de majd megszokják.

UJDONSÁGOK.

* **Prohászka jubileuma.** Csak úgy véletlenül terelődött rá az emberek figyelme egy dátumra; 1881. nov. 1-re. Ezen a napon szenteltek áldozó pappá Rómában egy fiatal embert, aki égető tudománysohajjal ment Rómába s az Ur fölkejtéként jött onnan haza. Az ifjú pap azóta nagy dolgokat művelt. Ismeretlen, önerejére utalt ember léte mezmozgatta az ország intelligenciáját. A katolicizmus erejét ragyogó fényben mutatta be annak az elernyedt értelmiségnek s a kihavadt tűzhelyen új lángot gyújtott. Bámulatos szónoki képessége, óriási tudása, apostoli buzgalma és egyszerűsége előtt meghódolt az egész ország s ma nincs intelligens ember, aki ne ismerné Prohászka Ottokár nevét. Székesfehérvár püspökének apostoli lelkületére vall, hogy áldozópapságának 25 éves jubileumát csöndben, imában ünnepelte meg. Magyarország katolikuskai csak utólag kérhetnek részt az ünneplésből, kívánva a lánglelkű főpaprak nagy munkájához tovább is, hosszú éveken keresztül Isten bőséges áldását és kegyelmét.

* **A megyei közigazgatási bizottság.** Biharvármegye közigazgatási bizottsága, holnap fogja megtartani november havi ülését. Az ülésen Glac Antal főispán fog elnökölni.

rosunk és vármegyénk igyekezni fog és el fog követni mindent, hogy egy ilyen fontos intézmény birtokába jusson, mely nemcsak munkavédelmünk előbbrevitelében s ipari egészségügyünk fejlesztésében, hanem általános közegészségügyi viszonyaink javításában is jelentős szerepet van hivatva betölteni.

Ezzel előadásom befejező részéhez jutottam. S most ha tekintetbe vesszük, hogy vármegyénk és városunk vezető fejei: Glatz Antal főispán ó méltósága és Rimler Károly városunk polgármestere, kik a humanizmus iránt számtalanszor tanusított lelkes érdeklődései mellett az előttünk lebegő magas cél megvalósulásának már eddig is igen fényes bizonyítékát adták, ha tekintetbe vesszük azon szerencsés körülményt, hogy vármegyénk székhelyén a közegészségügyi intézmények iránt lángoló lelkesedéssel érdeklődő egyházfejedelmeket birunk, akik a természettudományok körében mozgó nemes akciók iránt fennkölt szellemükkel és fejedelmi szívóságukkal nyújtják jótékony tanácsukat és segédelmüket, tekintettel városunk és vármegyénk főuraira, nemes polgárságára, akik mindenkoron egy szívvel és lélekkel járultak oly intézmények megvalósításához, amelyek a magyar nemzet intellektuális és hatalmi gyarapodása előmozdítását idézik elő, tekintettel városunk és vármegyénk nemes szívi hölgy közönségére, a nemes cél iránt fáradságtalan ifjuságunkra, a biztos remélhetjük, hogy a Nagyváradon létesítendő tüdőbetegrendelő intézet — amely az egész tüdővész ellenes mozgalom központjává, a modern társadalom hatalmas fegyverévé és a munkavédelem egyik hathatós tényezőjévé fog válni — mihamarabb megvalósul.

* **Választások a városnál.** Nagyvárad város tanácsa tegnap ülést tartott. A tanácsban tárgyalás alá került az I. osztályú irodatiszti állás betöltése. A tanács az I. osztályú irodatiszti állásra ajánlani fogja *Merte Józsefet*, el-lentele lesz *Sólyom Gyula*, akinek szintén nagy pártja van. A II. osztályú irodatiszti állásra *Kruszlitsa Pált* és az irnoki állásra *Tóth Ferencet* fogja ajánlani a városi tanács. Az irnoki állás egész bizonyosra vehető, hogy egyhangu lesz. Legnagyobb lesz a harc az I. osztályú irodatiszti állás betöltésénél.

* **A városi levéltár tanulmányozása.** Versecz városa a levéltárát rendezni óhajtja s e célból Caisum Pál városi tanácsost és Popov Milután levéltárost tanulmányutra küldte. Átiratban értesítette a verseczi polgármester Nagyvárad város tanácsát, hogy nevezett tisztviselői a Nagyvárad városi levéltár berendezését, kezelését szintén tanulmányozni fogják.

* **Gróh Ferenc Debrecenbe.** A debreceni róm. kath. hívek új plébánosa: *Gróh Ferenc* szombaton érkezett hívei közzé, igen nagyszámú és intelligens közönség várta az új főpapot, aki az elébe utazott küldöttség kíséretében szállt le a vonatról. Nyomban az első osztályú váróterembe vezették, ahol riadó éljenzéssel fogadták. *Kovács József* polgármester mint Debrecen sz. kir. város közönségének törvény szerinti képviselője — Debrecen vallásos népe részéről tisztelettel üdvözölte. E városban tisztelet és szeretet fogja körülvenni, mert a város lakosai általában tisztelik azokat, kik idejüket, tudásukat, erejüket a közérdeknek, a közjóknak, a közönségnek áldozzák fel, de különösebben azokat, kik a hitnek szolgálatában az Istennek tiszteletére, embertársaink iránti tiszteletre, szeretetre tanítanak bennünket s példaként járnak elől mindenkiben. *Gróh Ferenc* örömmel jött Debrecenbe, a szinmagyarság és hazafiság metropolisába. Minden erejével azon lesz, hogy Debrecen városának munkás polgárává váljék. A vallásosság, a hazafiság és a felekezetek közötti testvéri egyetértés ápolása lesz a programja. *Unger Gusztáv* táblai elnök, a kath. egyházbizottmány és iskolaszék nevében szól. Az elhalt jogelőd miatti sajnó fájdalom még könyvet csal a szemekbe. A kegyelet könyvét azonban felszarítja az öröm sugara, mely eltölti a kebleket, hogy az új jogutódot üdvözölhetik. Találja fel a város falai között békés otthonát; legyen apostola a valódi hazaszeretnek hitbuzgóságának, hívei teljes szívvel lesznek segítő társai. A magyar alföld oly megyéjéből jöttem, amelynek neve a béke olaját adta a kezembe, szeretet a szívembe s ezek vezetnek a vallásosság oltáránál. Ez lelkesít egész lényemben, mikor új otthonomban a hazáért és városunk felvirágoztatására kell munkaerőmet felajánlanom. Az új prépost az állomás épület előtt kört alkotó nagy sokaság éljenzés közben szállt fel a város díszfogatára *Kovács József* polgármesterrel. A róm. kath. templom előtt *Gróh Ferenc* leszállt a kocsiról s küldöttségektől követve a templomba ment.

* **Ünnepelt lelkész.** *Szabó Ignác* nagylétei gör. szert. kath. plébánost, kerületi esperest szentszéki ülnökké történt kinevezése alkalmából, a kerületi papság f. év november hó 1-én testületileg üdvözölte; mely alkalmossal *Hubik György* hosszupályii gör. szert. kath. plébános, kerületi jegyző lendületes beszédben ecsetelte — a kerületi papság nevében — az egyház és tanügy terén szerzett érdemeit, melyeket dr. *Radu Demeter* megyés püspök méltányolván sz. széki ülnökké való kineve-

zessel jutalmazott. Délután 1 órakor az ünnepelelt vendégszerető asztalánál a kerületi papság, valamint az intelligenciából sokan — mintegy 30-an — szívesen látott vendégei voltak; mely alkalommal Szilágyi György bagaméri, Klintók János érkenézi és dr. Szilágyi János vértesi gör. szerk. kath. lelkészek toasztokban üdvözölték az ünnepeletet, melyekre ő meghatóttan válaszolva kérte kerületi paptársait, hogy nehéz és fontos állásában szeretettel támogassák.

* **Szacsvay Imre szobra.** Szacsvay Imre szobra, pár évtizedre visszanyuló készülődés után, végre valahára megvalósul s még ez év folyamán hirdetni fogja Nagyvárad polgárságának hálás kegyeletét első alkotmányos képviselőjének emléke iránt. A szobor beton alapját és lépcsőit a város házilag készíttette. Az alappal már elkészültek az ezredévi emléktér legszebb pontján, a garasoshid átellenében levő virágágy helyén. Ezen a helyen igen jól fejlődött fenyőcsoportok képezik a szobor háttérét. Ez a megoldás a legszerencsésebb, mert a szobor hátoldala, éppen a kijelölt helyre való tekintetből, teljesen sima. Margó Ede szobrász a szobrot még e hónap folyamán leszállítja Nagyváradra és felállítja.

* **Udvari gyász.** Legfelsőbb intézkedésből Ottó főherceg halála alkalmából november 6-tól december 17-ig terjedő udvari gyász rendeltetett el.

* **Nyitra a honvédruháért.** Nyitrávármegye legutóbb tartott közgyűlésén határozatilag kimondta, hogy a jelenlegi honvédruhák megváltoztatása végett föl ir a képviselőházhoz. Nyitrávármegye a jelenlegi honvédruhák helyett magyar szabású katonai ruhát akar a honvédeknek. Ezáltal azt akarja elérni, hogy a honvédeket teljesen meg lehessen különböztetni a közös katonáktól. A határozatot minden vármegyének megküldték, hogy hasonló felirattal járuljanak a képviselőház elé.

* **Tiszti főszemle.** Tegnap volt a tartalékos tisztek főszemléje. A közös hadsereg tisztjei a várban gyülekeztek össze, a hol Venderinszky százados olvasta fel az újabb rendeleteket. A honvédség tisztjeinek főszemléjét Palatinus százados tartotta meg a Markovics házban.

* **Matiné a tüdőbetegekért.** Szép sikerű matiné rendezett a jogászifjúk egy csoportja vasárnap délelőtt 11 órakor a kereskedelmi csarnok dísztermében. — A nagy terem zsúfolásig megtelt előkelő közönséggel és érdeklődéssel hallgatta meg Fekete Ferenc talpraesett megnyitó beszédét. Tetszett az énekkar által előadott diákének, Gandeamus igitur... A matiné műsorának kiemelkedő fénypontja volt Kiss Nórának művészi zongorajátéka. Sok tapsot kapott Lukács Klárka is, aki meglepő ügyességgel a Carmen operából Micaela nagy áriáját énekelte Várady Aladár zongoratanár művészies kísérete mellett. Acs Nagy Jenő nagy igyekezettel és szép sikerrel szavalt. Csátary Imre szavata méltó pontja volt a szép műsornak. Az énekkar előadta magyar dalok után Mezey Gyula tárogatón előadott dalai szép csattanóval fejezték be a szép sikerű matiné. A matiné Gerő Sándor dr. nagyérdemű előadást tartott a tüdőbetegek rendelőintézetéről. E felolvasást közérdeklő volta miatt lapunk tárca rovatában egész terjedelmében közöljük.

* **Rákóczi szobor Szegeden.** Szeged városa mozgalmat indított Rákóczi szobor felállítására. A mozgalom 20000 koronával indult meg, melyet Szeged városa adományozott a szobor alap javára. A mozgalmat az egész or-

szágra kiterjesztik. Tegnap érkezett meg a megyéhez a felhívás, hogy Biharvármegye is járuljon hozzá valamivel a szobor felállításához.

* **A függetlenségi párt ülése.** A nagyváradai függetlenségi és 48-as párt választmányának t. tagjait felkérjük, hogy november 7-én, szerdán este 5 órakor a 48-as népkör helyiségében tartandó ülésen teljes számban megjelenni sziveskedjenek. Nagyvárad, 1906. november 5-én. Szökoly Tamás pártelnök, dr. Thury László főjegyző.

* **Halálozás** Részvétellel értesülünk, hogy egy érdemes iparos: Tóth Imre ácsmester, élete 64-ik évében vasárnap este meghalt. Az elhunytban Tóth Ferenc városi közigazgatási tisztviselő édes atyját gyászolja. Temetése holnap, kedden délután 4 órakor lesz a fűzes-utcai gyászházban.

* **Baleset a villamoson.** Az utóbbi időben is többször fordult elő a nagyváradai villamos vasuton kisebb baleset, azonban ez nem elég a kocsivezetőknek arra, hogy nagyobb éberségre és a szabályok pontosabb megtartására serkentse őket. Hanyagságuk azonban nagyon szomorú következményekkel járhat. Különösen a késő esti órákban, amikor közeledik a kocsikkal a telepre a bevonulás, a villamos vasut személyzetét mintha idegesség fogná el, hübele Balázs módjára látjuk el a szolgálatot. Vagy nem állnak meg szabályszerűen, mikor még van fel- vagy leszálló. Nem régen a biharmegyei közlekedésnél akkor indult meg a kocsi, mikor egy korosabb urinó felakart szállani s a féllába már a lépcsőn volt. A szegény nő a kövezetre vágódott s véresen, elájulva vitték be a közlekedésbe, hol az első segélyben részesítették. Szombaton, november 3-án este fél 9 óra után pár perccel hasonló véres baleset történt egy váradi kocsival szerencsére nem végzetes eredménnyel, az irtalmasok gyógyszere tára előtt. A villamos kocsi már a telepre igyekezett s alig 1 pillanatra állott meg. Mikor az illető le akart szállani, hirtelen megindult a kocsi s az utas hanyatt vágódott az aszfalton. A vér rögtön elöntötte. Az irtalmasok kórházában kötötték be a sebet, amely szerencsére 5-6 nap alatt begyógyul. Az ilyen hanyag, sőt botrányos eljárás nem csak a villamos kocsik használatát nem fokozza, hanem nagyobb veszedelmek lehet igen könnyen az okozója. Azt hisszük azonban, hogy az igazgatóság szigorú intézkedésével elejét veszi ezen gondatlanság ismétlődésének.

* **Új pénztézet Nagyszalontán.** Mint nekünk Nagyszalontáról jelentik, ott vasárnap új pénztézet alakult 200,000 korona alaptőkével. Az új pénztézetnek Nagyszalontai Népbank a címe és alakításában a nagyszalontai összes előkelőségek, nagyváradai pénzemberek és egy nagyváradai pénztézet, a Lezártoló és Jelzálogbank vettek részt. Az új intézet működését 1907. évi január hó 1-én kezdi meg.

* **Élet a kaszinóban.** Vasárnap este az öreg kaszinó nem ismert magára, annyian keresték fel. Oka volt a nagy látogatottságnak: harmadik igazgatót kellett választani. A kaszinóbeli régi klikk megijedt multkori vereségétől s arra a hirre, hogy a független gondolkodású férfiak egy független gondolkodású, városi férfit akarnak igazgatóvá választani. Megmozdult az egész megyeház. Kivonultak a megyei tisztviselők, egy sereg haladóparti és nem csekély számú vidéki ismeretlen. Beöthy László elnök nyitotta meg a gyűlést; meleg szavakban emlékezett meg a távozó igazgatóról.

Cziffra Gerőről, aztán elrendelte a szavazást. Az eredmény a nagy erőlködésnek megfelelt: beadtak 140 szavazatot, ebből 118 esett Miskolczy Ferenc alispánra s így ő lett Beöthy és Glac mellett harmadik igazgatója a kaszinónak.

* **Az élesdi elkobzott fegyverek.** Ismeretes olvasóink előtt, hogy a főispán rendelkezésére az elkobzott fegyvereket vissza fogják kapni a tulajdonosok. A visszaadás azonban meglehetősen nehézségekkel jár, különösen az az élesdi járásból bekerült fegyvereknél. Az élesdi járásban ki lett adva a rendelet, hogy azoknak a neveit a kiktől a fegyvereket elkobozták, írják össze és terjesszék be az alispánhoz. A jegyzők azonban az összeírást nem teljesítették pontosan, hanem mint az élesdi főszolgabíró jelenti olyan egyéneket is vettek fel a kimutatásba, akiknek sorsa nem volt fegyverük. E miatt vizsgálatot is fognak indítani. Más községekben meg éppen nem történt semmi intézkedés. A fegyverek tulajdonosai e miatt panaszt tettek Farkasbázi Zsigmond képviselőnek, aki az ügyet a főispán elé terelte. A főispán intézkedésére aztán megindult összeírás és így legközelebb vissza fogják kapni jogos tulajdonosaik a fegyvereket.

* **A pénzhamisítók ellen.** A pénzügyminiszter tegnap leiratot intézett Miskolczy Ferenc dr. alispánhoz egy pénzhamisító elfogójának megjutalmazására. Még a nyár folyamán történt, hogy Margittán Schreiber Sámuel vendéglős és Wirtzbaum Simon kereskedőnek gyanusnak tűnt fel egy ember, aki 5 koronással fizetett. Az 5 koronás pedig azért volt gyanus, mert abban az időben voltak leginkább elterjedve a »sopron szombathelyi típusok« melyek gyártói elfogói részére a miniszter 1000 korona jutalmat tűzött ki. Ettől a jutalomtól ösztökélve Schreiberék az ötkoronással fizető embert tartóztatták a csendőrséggel. A megejtett vizsgálat megállapította, hogy az ötkoronás tényleg hamis volt. A letartóztatók erre kérelmet adtak be a pénzügyminiszterhez, hogy az 1000 korona jutalmat utaltassa ki. A miniszter tegnap válaszolt a kérelemre. Felhívta az alispánt, hogy adja tudtára a kérelmezőknek, hogy az 1000 korona jutalom csakis a sopron-szombathelyi típus gyártóinak elfogói részére van kitűzve. A szóban forgó hamispénz pedig nem azonos azokkal. A pénzügyminiszter mindazok dacára nem zárkózik el a megjutalmazástól és utasította az alispánt, hogy járjon utána az ügynek és az esetről tegyen hozzá jelentést melynek megtörténtével az elfogatóknak illő jutalmat fog utalványoztatni. A letartóztatott pénzhamisítókat Kállay Sándort és több társát legutóbb ítélte el a nagyváradai törvényszék.

* **Elhunyt tanító.** Széplak község temetett. Régi tanítóját, 47 éven keresztül a keresztényvallásos nevelésben megőszült nesztortát Szenessy Alajost tegnapelőtt helyezték örök nyugalomra. Buzgó munkássága közszerepetet vívott ki számára s miután a tanítást nem bírta tovább, nyugalomba vonult. Temetésén ott volt az egész község, ravatalát könnyezve kísérték.

* **Az Országos Kaszinó sikkasztó komornyikja.** Budapestről jelentik: Az Országos Kaszinó komornyikját, Haberkauer Károlyt, aki a kaszinó pénztárából mintegy 11000 koronát elsikkasztott, ma letartóztatta a rendőrség. A sikkasztott pénzből még 1186 koronát megtaláltak nála, a többi elmulatta a szeretőjével.

* **A központi takarékpénztár palotája.** Megint egy szép 2 emeletes palota épül a Bémer térre. A központi takarékpénztár építteti a Pannónia mellett. A tervekre kiírt pályázat felett vasárnap döntött a Község

József, May Sándor és Székely Sándor mérnök, továbbá Zathureczky István, dr. Grósz Menyhért, Steiner Benjámín és dr. Popper Ákos igazgatókból összeállított jury. Az első díjat íj. *Rimanóczy* Kálmán műépítész nyerte el kiválóan szerencsés beosztású sikerült elrendezésű, művészi kivitelű tervével. A 2-ik díj a »Sebes Körös« mellett jellegével bíró tervnek ítéltetett; mivel azonban ennek készítője eleve kijelentette, hogy tervét csak első díjra bocsájtja, a 2-ik díj az utána következő legérdemesebbnek a »Méhkas« jellegűnek ítéltetett. A jellegés levél felbontásával kitűnt, hogy a terv készítője *Rendes* Vilmos mérnök. Kiválóbb tervek voltak még a »Bémer-ter«, »Üzletház«, »Freskó«, »II. Rákóczi Ferenc«, »Erős« és »Mercur« jellegűek. A tervek megtekinthetők néhány napig a nagyvárad mérnök egyesület Fő utca és Sal Ferenc utca sarkán lévő helyiségeiben (államépítészeti hivatal).

* **Gépkezelők és kazánfűtők vizsgálata.** A gőzgépkezelők és kazánfűtők Nagyvárad vizsgáló bizottsága az érdekelteknek ez uton hozza tudomásul, hogy a legközelebbi vizsga tétel folyó év november hó 11-én a Moskovits Adolf és fiai tulajdonát képező Adria műgőzmalomban — Nagyváradon — fog megtartani. A vizsga reggel 8 órakor kezdődik. Felhívhatnak mindazok, kik a vizsgán részt venni ohajtanak hogy az ez iránybani kérelmet az ahoz tartozó mellékletekkel együtt a vizsga tétel napjáig a m. kir. kerületi iparfelügyelőséghez (Nagyvárad Lukács György-utca 13 szám) adják be, esetleg az ez iránybani kérelmek a vizsga tétel napján direct a vizsgáló bizottságnál is a jelentkezés alkalmával benyújtható, a vizsgáló bizottság elnöke. Pozsonyi László m. kir. ker. iparfelügyelő.

* **Elfogott zsebtolvaj.** Fényes fogást csinált tegnap reggel *Becsei* Ignác rendőrőrmester. Egy zsebtolvajt fogott el épen abban a percben mikor a zsákmányával tovább akart surranni. Tegnap reggel *Becsei* rendes piaci szemlét tartott. A Nagypiac-téren a vár felé haladva három gyanús embert vett észre. A három ember tisztességesen volt öltözve és csak az ügyes s gyakorlatos rendőri szem fedezte fel bennük a vásár rémeit. A sipisek közül a legelegánsabb kezeit maga előtt összekulcsolva egy felöltőt tartott. A másik kettő pedig oldalt ment. Mikor *Becsei* észrevették kitértek előle. *Becsei* a három embert figyelemmel kísérte. Klein Márton a legelegánsabb sipis egy oláh ember mellett haladt el rendes lépésekkel és mikor már vagy két lépést tett az emberen túl, *Becsei* elébe ugrott és a sipisnek a kabát alatt lévő kezét erősen megragadta. Klein hiába tiltakozott *Becsei* kinyitotta kezeit és abban egy bőr tárcát talált. Most már hiába mentegetőzött a sipis, *Becsei* letartóztatta. Az oláh ember, akitől Klein a pénzt oly tüneményszerűleg ellopta, nem vette észre a lopást és tovább ment. *Becsei* hiába kiáltozott utána, az nem hallotta, majd csak odahaza fogja észrevenni, hogy őt meglópták. Klein Molnár János nevű cimborájával együtt a rendőrségre vitte *Becsei*, A rendőrségen meglelt állapítva, hogy Klein közvesztélyes zsebmetsző, aki csak pár hónappal előbb került ki a fogházból, ahol 19 hónapig ült már hasonló cselekedetek miatt. A harmadik cimborát még ez ideig nem sikerült a rendőrségnek kinyomozni, de hihetőleg rövid idő múlva az is be fog kerülni a hűvösre. A két zsebtolvajt átkísérik az ügyészséghez.

* **Szilágysági fajalma,** batul, ponylik, kecskeméti pogácsa, renet, bánfikormos, kálvil és sóvári, kilóval vagy métermázsánként kapható Vizvezeték-utca 19.

* **Bankó sorsjegye Bankó!** Az ország minden részében el van ismervé ezen mottó, amely a kimutatott fényes eredmény által bebizonyosodott. Az utóbbi hat hónapon belül a 600.000 koronás nagy jutalom díjon kívül a nagy főnyereményt 200.000 koronát, kétszer a 60.000, az 50.000 és 40.000 koronát, összesen tehát egy millió koronát fizetett ki fenti bankház a szerencsés vevőknek. Ezen fényes eredményt más

főelárusító kimutatni nem képes. Jogosult tehát azoknak eljárása, kik sorsjegyeiket a legközelebbi I. osztályu huzásra, XIX-ik sorsjáték, **Bankó Bankházánál.** (Budapest, VI., Andrássy-ut 60) beszerzik.

* **A n. érd. közönségnek** szives tudomására hozzuk, hogy a Grósz Emánuel utóda-féle cipő üzletet megvettük és addig, a míg ezt saját izlésünkre berendezzük az összes raktáron levő női, férfi és gyermek cipőket mélyen leszállított árakban árusítjuk el. Kérve szives próba bevásárlásaikkal szerencsésítetni, *Lebovits Miksa és Tsa* cipész. Fő-utca, Bazár épület. Telefon 571. Műhely régi helyiség. Színházzal szemben.

Dénes Béla

china-ezüst gyári raktára Nagyvárad, Bémer-tér.

Iparművészeti ujdonságok, bronz és china-ezüst dísz tárgyak, használati cikkek. Evőeszközök a legtartósabb ezüstözéssel. *Vendéglő, kávéház és szállodai berendezések.* Círus ezüstfém tisztító.

* Van szerencsém t. vendégeimnek és a n. é. közönségnek tudomására hozni, hogy a *Szechenyi-kávéházban minden kávéházi italok árfeletelés nélkül* ugyanabban az árban lesznek kiszolgálva, mint eddig. Tisztelettel *Stern* Sándor kávés.

TÁVIRATOK.

Ottó főherceg temetése.

Budapest, nov. 5. (Saját tud. táv.) Bécsből jelentik: Eitel Frigyes porosz kir. herceg ma ide érkezett, hogy atyját Ottó kir. herceg temetésén képviselje. A herceget a pályaudvaron a király fogadta és a Burgba kísérte. Eitel Frigyes herceg kérésére nem volt hivatalos fogadás.

Főispán beiktatása.

Budapest, nov. 5. (Saját tud. táv.) Hódmezővásárhelyről jelentik, hogy ott tegnap volt *Fabry* Sándor főispán beiktatása nagy ünnepségek között. A főispán hosszabb beszédben fejtette ki programját, amelyben a nemzeti irány hívének vallotta magát.

A fiumei zavargások epilógusa.

Budapest, november 5. Saját tud. táv.) A budapesti olasz főkonzul ma a magyar képviselőházban felkereste *Wekerle* miniszterelnököt, akivel a fiumei zavargások alkalmával a fiumei olasz honpolgárokat ért károkkért nyújtandó kárpótlás kérdésében tárgyalt. A kártérítés kérdését rövid tanácskozás után teljes melegegedésre elintézték.

Abauj-Torna új főispánja.

Budapest, nov. 5. (Saját tud. táv.) Abauj-Torna vármegye új főispánja Szalay László orsz. képviselő lesz.

Stolipin merénylete.

Pétervár, nov. 5. A rendőrség megállapította, hogy *Stolipin* miniszterelnök ellen az ismeretes merényletet annak idején egy *Rosenberg* nevű forradalmár követte el, akit a mult kedden végeztek ki rablógylakosság miatt.

EGYESÜLETEK.

A koldusápoló gyűlése.

A Szent László-intézet s a vele kapcsolatos koldusápoló vasárnap tartotta választmányi és közgyűlését. Jelen voltak: *Palotay* László elnök, dr. *Hoványi* Gyula pénztárnok, *Grócz* Béla, dr. *Molnár* Imre, dr. *Karácsonyi* János, dr. *Bundala* Mihály, *Novotny* Alfonz, dr. *Schweiger* Ede és dr. *Vucskics* Gyula. Az elnöki jelentések kapcsán *Palotay* László bejelentette a növendékek és a szegények létszámában történt változásokat. Jelenleg 34 növendék van, mindent hely betöltve. Többet nem fogadhat be az intézet. A férfi szegények közt egy hely üres.

Az intézet növendékeit és szegényeit gondozó apácák száma 10. Dr. *Hoványi* Gyula pénztárnok előterjesztette az 1907. évi költségvetést 14.000 korona bevétellel és kiadással, mit a gyűlés elfogadott. Örömmel vette tudomásul a gyűlés, hogy dr. *Bundala* Mihály 200 kor. értékű részvényt adományozott az egyesületnek. Dr. *Schweiger* Ede ügyvéd jelentése után véget ért a közgyűlés.

* **A kath kör gyűlése.** A nagyvárad kath. kör választmánya holnap, szerdán este fél 6 órakor gyűlést tart az egyesület helyiségében.

SZÍNHÁZ.

A hét műsora.

Kedd: Kis herceg.
Szerda: Kis herceg.
Csütörtök: Kis alamuszi.
Péntek: Boszorkány.
Szombat: A vig özvegy.
Vasárnap: Kis alamuszi.

MULATSÁG.

* **Háziestély a Legényegyletben.** Vasárnap este tartotta a Katholikus Legényegylet ifjusága szokásos háziestélyét. Az estély igen látogatott volt, A négyest 50 pár táncolta.

Jelen voltak:

Asszonyok: Pápa Lajosné, Bereczki Lászlóné, Oláh Lajosné, Iványi Istvánné, öz. Rédei Péterné, Főrizs Mihályné, Keresztesi Józsefné, Haláti Istvánné, Hajnal Árpádné, öz. Róna Imréné, Szalai Mihályné, Nádas Lászlóné, Puskás Károlyné, Tegledi Sándorné, Schmid Istvánné, Szücs Ferencné, Oláh Józsefné, Jakab Jánosné, Konecsics Miklósné, Schönberger Daniélné, Barbu Jánosné, Gaulner Jánosné, Papp Györgyné, Joó Istvánné, Kenéz Mihályné (Cséffa), Putner Lajosné, Tóth Mihályné, Nagy Lajosné, Fazekas Lajosné, Ocskó Istvánné, Kmeze Lajosné, Zöld Károlyné, Grenó Istvánné, öz. Szabó Jánosné, Csóra Györgyné, Tóth Károlyné, öz. Koszta Tivadar, Schvarecz Imréné, Nemes Györgyné, Bodi Józsefné, Árgyelán Mózesné, Halmi Lászlóné, Czibere Józsefné, Okos Lajosné, öz. Kovács Miklósné, Mogyorós Györgyné, Raszter Mihályné.

Leányok: Pápa Vilma, Bereczki Rózi, Oláh Irén, Oláh Margit, Tóth Máriska, Iványi Ilonka, Rádai Anna, Szabó Mariska, Keresztesi nővérek, Bona Zsuzsika, Hajnal Mariska, Szalay Margit, Nádas Irén, Puskás nővérek, Schmidt Erzike, Tegledi Etelka, Szücs nővérek, Oláh nővérek, Jakab Margit, Konecsics Juliska, Schönberger Annus, Barbu nővérek, Gantner Katica, Pap Rózsika, Joó Ilona, Kenéz Juliska (Cséffa), Tóth nővérek, Kovács Juliska, Putner Piroska, Nagy Erzsike, Fazekas Rózsika, Ocskó nővérek, Kmeze nővérek, Zöld Erzsike, Grenó Juliska, Kovács Margit, Szabó Juliska, Csóra Erzsike, Koszta nővérek, Schvarecz Irénke

Nemes Mariska, Bódai Erzsike, Rádai Giza, Halmi Erzsike, Árgyelán Mariska, Tolnai Zsuzsika, Okos Veronka, Raszter nővérek, Szabó Julliska, Pikó Mariska.

Hangverseny B-Ujfaluban. Lux Terka a jeles író, az olvasó közönségnek széles körben kedvelt tárcairónője folyó hó 24-én Berettyó-Ujfaluban felolvasást tart a b-ujfalusi intelligens ifjak által rendezendő jótékony célú hangversenyen. A hangverseny iránt — melyen több ismert művészi erő vesz részt, az egész vidéken nagy az érdeklődés. A meghívók pár nap múlva mennek szíjjel a részletes műsor közlése mellett.

Z E N E.

Az első kamarazeneestély.

Sajátságos, de jellemző Nagyvárad társadalmára, hogy míg itt 70—80 ember él zene tanításból s a zenét állandóan tanulók száma meghaladja az ezret, még sincs tulajdonképpen igazán zeneértő közönségünk. Az egyoldalú cigányzene s az ugynevezett táncoperettek vásári muzsikája a legtöbb igényt kielégítik.

Komoly hangversenyre csak amerikai méretű reklámmal lehet nálunk közönséget gyűjteni és nem lehetünk annyira optimisták, hogy elhiggyük, hogy a kamarazene társaság agitációja s a lapok mindennapos reklámciókai meg a szembeöltő plakátok nélkül is teljes számban egybegyűlt volna a vasárnap esti szép közönség. A fő dolog azonban az, hogy a közönség egybegyűlt és élvezett, már pedig a czél ez volt.

Amennyiben azonban a kamarazene népszerűsítése volna a társaság célja, nem ártott volna olcsóbb jegyeket is kibocsátani s a hangversenyt a kevésbé módosoknak is elérhetővé tenni.

A műsor első száma *Godard* vonósnégyese volt. Lehelletszerű, finom szövésű allegróval kezdődött, mely után a pattogó, végtelenül bájos menuette következett. Ez a részlet tetszett legáltalánosabban az egész műsorból. A szép adagio és az erőteljes finále méltóképen fejezték be a kiváló precizitással előadott számot. *Godard* muzsikája teljesen modern, gyönyörű dallamai vannak, melyek a chromatikus menetektől sem idegenkedik, nagy szerepet juttat az első hegedűnek s a cellonak s néhány széles unisonóval fokozza a hatást.

Az első hegedűt *dr. Bartha Andor*, a másodikat *Fehér Adolt* játszották. A celló szólam *dr. Kun Izidor* kórházi segédorvosra volt bízva, kiről külön kell megemlékeznünk, nem csak azért, mert először volt alkalmunk őt hallani, hanem azért is, mert gyönyörű technikájával, meleg, érzékes játékkal, hárfára emlékeztető lágy pizzicatoival a legnagyobb tetszést aratta.

A következő szám a vendégművésze, *dr. Renner Arpád* budapesti orvosé volt. Mihelyt hangolni kezdte hegedűjét, feltűnt annak széles, tiszta csengésű hangja. Egy ilyen hegedű már félig biztosítja a sikert. Annál sajnálatosabb volt, hogy az E hur kipróbálatlan s hibás volt és sokszor a legszebb trillák közepett kedveskedett egy-egy kis gixerrel teljesen a művész hibáján kívül. *Dr. Renner* nagy készségű, kiváló technikájú művész, felfogása komoly és nemes, mindössze balkezének ujjait nem találjuk elég erőseknek. Nagy hatást ért el s műsorszámát két ráadással kellett megtoldania.

Maga az előadott darab: *Dalcroze* hegedűversenye rendkívül sajátos, majdnem kuriózumnak mondható.

Idegenszerű akkordjai néha gondolkodóba ejtik az embert, vajjon csakugyan szép-e az, a mit hall. Mindenesetre igen nehéz darab, még pedig a zongorarész sem könnyebb, mint a hegedű szólam *Gabler Vilmos* zongorakísérete magában véve is művészi volt.

A műsor utolsó pontja *Schubert* vonós ötöse volt, melyben a már említett művésze-

ken kívül kiváló kamarazenésznök, *Szamaszka Ernő* is részt vett. Ha őszinték akarunk lenni, be kell ismernünk, hogy ez a darab tetszett a közönségnek legkevésbé. Ennek két okát látjuk. Egyik az, hogy a darab szigorúan klasszikus irányú, melynek tökéletes élvezése csak úgy lehetséges, ha alaposan ismerjük minden ütemét. Még a zenében jártas embernek is minden figyelmét meg kell feszítenie, hogy az öt hangszer különböző szólamait, a változó összhangzatokat s az ezekben rejlő zenei szépségeket felfogja és el ne szalassza. Természetesen ilyen feszült figyelemre hosszabb ideig kevesen képesek.

A másik ok az, hogy a darab rendkívül nehéz, s ha nem multa is felül művészeink erejét, minden esetre még néhány próbát igényelt volna.

Az érzékenyebb füleket bántotta kissé néhol a nem tökéletes összjáték, e hangszerek dinamikai egyensúlyának és a precíz összehangolásnak a hiánya. A csak kevésbé is laikus azonban hibát nem találhatott benne, legfeljebb nem értette meg a darabot.

Mindent összevetve úgy a külső, mint a belső siker teljesen kielégítő volt s bizonyára csak fokozta a szereplők vállalkozó kedvét. A rendezésen kellemesen volt érezhető, hogy a hangverseny nem nyereség céljából rendeztetett. A székek nem voltak egymásra zúfolva, a kiszolgálás gyors és előzékeny volt, szóval a kényelemszerezőknek sem volt okuk megbánni, hogy elmentek a hangversenyre s pártoltak egy igazán nemes, önzetlen s minden művelt ember előtt rokonszenves törekvést.

Dr. Krüger Jenő.

NYILTTÉR.

Tisztelettel értesítjük a nagyérdemű közönséget, hogy

szücs üzletünket

nov. 1-től az Orsolya apácák fő-utcai új palotájába helyeztük át. Nagy raktártartunk mindenféle **szörmékből és kész szücsárúkból.**

Megrendelésre minden nemű szücs munkákat saját műhelyünkben gyorsan és pontosan készítünk.

Becses pártfogását kérve
tisztlettel:

Zboray Gyula és társa.

Dr. Spitzer Márton

hazaérkezett és fogorvosi rendeléseit **Fő-után, az apácák bérházában**

Szerdán megkezdí.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

Budapest, november 5.

Oszták hitelrészvény — — — 678.—
Magyar hitelrészvény — — — 796.—
Leszámitoló bank — — — 506.—

Rimamurányi — — — — 525.—
Oszták-m. állam vasutirészvény 670.—
Közuti vasut — — — — 594.—
Városi villamosvasut — — — 327.50

A gabonatőzsde határideje.

Budapest, november 5.

Buza okt. — — — 14.16 — 14.18
Rozs okt.-re — — — 12.84 — 12.88
Tengeri ápt. 1907 — — — 10.14 — 10.10
Repeze aug.-ra — — — 24.80 — 25.00
Zab ápr.-ra — — — 15.00 — 92.78



REGÉNYCSARNOK.



A titok.

— Bűnügyi regény. — 35.

Írta: Fergus Hume.

— Angolból. —

— Kártyát vettetni jöttek! — vigyorgott a leány, aki fölvezette őket.

— Takarodj ki, sandra, — üvöltött a vén asszony, — mert mindjárt kitépem a szivedet!

— Ugy van, menj le, — mondta Kilsip a leánynak; — és ön is jól teszi, ha eltakarodik, — folytatta a detektív az izmos suhanchoz fordulva, aki még mindig az ajtónál állott.

A suhanc, valami olasz hajómunkás, először morogni akart, de aztán mégis jobbnak látta engedni és kiballagott a leány után, aki nagyot káromkodva csapta be az ajtót magamögött.

— Betöröm a tejed, Lizi! — rikácsolt a vén asszony, s mérgében nagyot huzott a pálinkás korsóból, mialatt a leány tele torokból kacagott odakint.

— A jövődöt akarjátok tudni, kedves fiaim, — kezdte alázatos hízkeléssel Gutter-snipe anyó; — vagy talán . . .

Ebben a pillanatban az almon heverő beteg asszony felült fektéből és rekedt hangon dalolni kezdett:

Anyám, anyám, oh, vess ágyat nekem,
de vessed, jó anyám, puhára!
tudod, hogy tegnap meghalt kedvesem:
ma én is meghalok utána! . . .

— Nem hallgatsz, vén boszorkány! — rikácsolta Gutter-snipe anyó dühösen. — Rögtön fejedhez vágom ezt a kancsót! . . .

De aztán jobbat gondolt: nagyot ivott a kancsóból s mentegetőzve fordult oda vendégeihez:

— A betegség már annyira elvette az eszét, hogy örökké csak halálról beszél.

— Ki volt az az asszony, — kérdezte most Kilsip hirtelen, — aki három vagy négy héttel ez előtt meghalt itten?

— Honnan a pokolból tudhatnám én azt? — kiáltotta a vén asszony mérgesen. — Talán bizony én öltem meg? A pálinka ölte meg; minek ivott annyit? . . . Egész nap, egész éjjel folyton ivott!

— Emlékszik arra az éjszakára, amelyen meghalt?

— Nem én, — felelte a vén asszony nyiltan; — részeg voltam, oly részeg voltam, mint a csap . . . Isten engem úgy segéljen!

— Ön mindig részeg! — mondta Kilsip. — Hát aztán! — dacoskodott a vén asszony, fölkapva a kancsót. — Talán ön fizet értem? Persze, hogy részeg vagyok; mindig részeg vagyok; ma és részeg leszek holnap, mindaddig, míg csak a férgek vacsorája nem leszek a föld alatt.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Eladó ház.

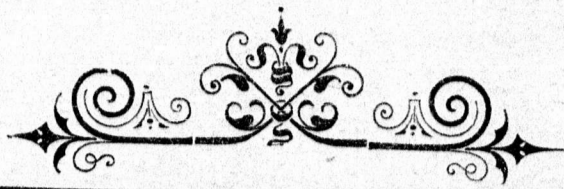
Olasziban a Lukács György-utca sarkán levő 1-ső számú, három utcára néző sarok ház, hol ma szálloda és vendéglő van, tehermentesen szabad kézből eladó. Bővebbet Kiadóhivatalban.



Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, miszerint a Fekete Sas alatt 54 év óta fenálló férfi-szabó és katonai felszerelési üzletemet **Fő-utca és N.-Sándor-utca sarkára áthelyeztem.**

Tisztelettel

AUSLANDER S.



Réti Takarékpénztár

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Nagy-Váradon.

Lebonyolít mindenféle bankügyletet, u. m. **váltókölsönt nyújt**, jelzálogkölsönt ad kamatokra betétetni elfogad: könyvre, 5- % mellett és folyószámlára, valamint folyószámlakölsönöket nyújt.

Konvertál kölcsönöket előnyös kamattal b. mellett, előleget nyújt érték-papírokra, kézi zálogokra stb.

Az intézet helyisége **Szaniszló-u. 61. sz.** alatt Uri és Szaniszló-u. sarkán Grósz Sándor házában van.

Spitzer Testvérek
Zöldfa-utcai kereskedők (Zöldfa-szálloda alatt) áru raktárát egy tömegben megvettük, s a gyors lebonyolítás végett az árukat **potom áron, rövid idő alatt elárusítjuk.**
Tisztelettel
Wallerstein Fülöp Fiai.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Értesít a n. érde. **izzólámpa körtéket** tart raktáron 3. legfeljebb 3-4 watt fogyasztással gyertyánként, melyek legolcsóbb áron kaphatók. **A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér**, homályos (matt), színen fényképsz-lámpák és mindenemű izzólámpa különlegességek ugyancsak kartell áron kerülnek eladásra. Ugyancsak kaphatók **nerst-lámpák** és **osmium-lámpák** gyertyánként 1-5 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári árak mellett

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

villamosvilágítási

erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, lámpák kezelését, hozzávált szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetés ingyen.

Benkő sorsjegye Bankó!

AZ I. OSZT. SORSJEGYEK ÁRAI:

1/8 K1.50

1/4 K3.-

1/2 K6.-

1 K12.-

BENKŐ BANK BUDAPEST ANDRASSY UT 60.

Sorsjegyeink Nagyváradon kaphatók:

Boross Lajos, papirkereskedő; Fürst Lipót, könyvelő; Grósz Ignác, ált. takarékpénztári hivatalnok; Kenyeres Jónás, Bástya-utca, 1. Ullman Sándor, fűszerk. Baros-utca, 57.

Özv. Dr. Deákné
Fogtechnikus
A legjobb amerikai porcellánból készit
műfogakat,
végez minden ebbe vágó műveletet.
Lakik: Nagyvárad Szilágyi-Dezső u. 18.

HIRDETESEK

jutányos árban

felvétetnek a

"TISZÁNTÚL"

kiadóhivatalában.

Egy-két jó családból való,
2-3 középiskolát végzett fiu
fizetéssel felvétetik
tanulónak
a Szent László nyomdában.

Szőlő-oltványok.
Valamint az elmúlt években is a K...mentli
ELSŐ SZŐLŐOLTVÁNYI TELEP
tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes 33.
Nagyküllőmege volt az egyedüli az egész országon, mely vevőinek minden tekintetben kifogástalan minőségű, egészséges-fajazonos és teljesen fajtiszta szőlőoltványokat szállított, ugy a jövőben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók: a legjobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú és alanyu bor, csemege-bor és különleges csemege szőlőoltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokosok barmulatos eredményeket érnek el.
Kivánatra, képes árjegyzék számos elismerő levéllel, ingyen és bérmentve.

Ő cs. és apost. kir. Felségének legfelső elhatározása folytán.

A közös katonai jótékony célokra szánt

XXV-ik csász. kir. államsorsjáték.

Ezen az Osztrák birodalomban egyedül törvényesen engedélyezett pénz-sorsjáték 18.389 nyereményt tartalmaz készpénzben 512.880 korona összegben.

A főnyeremény 200.000 koronára rug.

A nyeremények kifizetéseért a cs. kir. lottójövedék kezkesedik.

A huzás visszavonhatlanul 1906. december 20-án fog megtartatni.

Egy sorsjegynek ára 4 korona.

A sorsjegyek Bécsben a cs. kir. államsorsjátékok osztályánál, III. ker. Vordere Zollamtssasse 7. sz. a. továbbá a lottógyűjtődékben, dohánytőzsdékben, adó-, posta-távírda- és vasuti hivataloknál, váltóüzletekben stb. kaphatók. Játéktervek sorsjegyvevők részére ingyen adatnak ki.

A sorsjegyek portómentesen küldetnek szét.

A csász. kir. lottójövedéki igazgatóság (államsorsjátéki osztálya.)

Saját gyártmányu iskola cipőinket

ajánljuk a nagyérdemü közönség szives figyelmébe, ugyszintén a legfinomabb kivitelü

női és férfi cipőinket, melyek saját gyárunkban készülnek

legocsbó árak mellett.

Szabott árak!

Tisztelettel:

Nádor Henrik és Társa,

Hyebeü és vidéki telefon 63.

1755.

Nagypiac-tér, Kereskedelmi palota.

Uj varroda és szabász-terem.

Tisztelettel értesitem a n. é. hölgyközönséget, hogy üzletemet egy, a mai kor igényeinek teljesen megfelelő gyermek- és női ruha, valamint mindennemü férfi, női és gyermek fehérnemü varrodával és szabászteremmel bővittem ki ugy, hogy aki *Alkalmi Áruházamban* igen jutányos árért vásárolt szövet, schifon, vászon, flanel, barchet vagy bármily árucikket, gyorsan, izlésesen és *eddig még nem létezett* olcsó árban készítettem el. Az általam elvállalt darabokért felelősséget vállalok.

Miután ezen vállalatomat nem anyagi érdekből, hanem csupán a tisztelt vevőim kényelmére és kíváncságára rendeztem be, kérem próba rendeléseikkel állításom valóságáról meggyőződni.

B. pártfogást kérve, vagyok kitünő tisztelettel, az Alkalmi Áruház tulajdonosa

SZÉKELY JENŐ

Fő-utca, Rimanóczy-palota. Fröhlich-féle hentes üzlet mellett.

Helyi és vidéki telefon 633. szám.